

Rektor

Rinmangymnasiet
Eskilstuna kommun
631 86 Eskilstuna

2010-06-11

1 (10)

Dnr: 40-2009:1887

Huvudman

Barn och Ungdomsförvaltningen
Eskilstuna kommun
631 86 Eskilstuna

Kvalitetsgranskning - Svenska i gymnasieskolan på barn och fritidsprogrammet vid Rinmangymnasiet, Eskilstuna kommun

Sammanfattande bedömning:

- Skolinspektionen bedömer att de yttre förutsättningarna för samverkan mellan lärarna i svenska och lärarna i karaktärsämnena finns men att rektor behöver ta ett större ansvar för att stimulera samverkan och ett ämnesövergripande arbetssätt.
- Skolinspektionen bedömer att rektor behöver ta ett större ansvar så att programmålen får en mer framträdande roll för att skapa helhet i utbildningen.
- Skolinspektionen bedömer att rektor behöver ta ett större ansvar för att studieresultat och gjorda insatser följs upp och analyseras för att relevanta åtgärder ska kunna sättas in.
- Skolinspektionen bedömer att anpassningen av svenskkurserna till studieinriktningen behöver utvecklas.
- Skolinspektionen bedömer att elevernas erfarenheter, intressen och egna idéer i högre utsträckning behöver vara en utgångspunkt för planeringen av undervisningen i svenskkurserna.
- Skolinspektionen bedömer att skolan i större utsträckning behöver förmedla tydliga och höga förväntningar på elevernas förmåga.
- Skolinspektionen bedömer att skolan behöver organisera undervisningen för att även kunna möta och stimulera elever med höga ambitioner och förväntningar på studierna.
- Skolinspektionen bedömer att former för att eleverna ska kunna och vilja ha inflytande över undervisningens innehåll, arbetssätt och arbetsformer behöver skapas.

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av svenskämnet i gymnasieskolan under höstterminen 2009. Granskningen av barn- och fritidsprogrammet vid Rinmangymnasiet i Eskilstuna kommun ingår i detta projekt.

Övergripande information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats (<http://www.skolinspektionen.se/Kvalitetsgranskning/>).

Skolinspektionens kvalitetsgranskningar ska bidra till förbättrad måluppfyllelse genom att tydliggöra behov av utveckling inom prioriterade områden, så att skolor, övriga verksamheter och huvudmän ges ökade förutsättningar för att genomföra förbättringar.

Skolinspektionens kvalitetsgranskningar initieras med utgångspunkt i en nationell risk- och väsentlighetsanalys. Med denna som grund inriktas kvalitetsgranskningen mot områden i behov av förbättring samt mot huvudmän och/eller skolor. Dessa granskas utifrån i förväg fastställda perspektiv och frågeställningar.

Resultatet av Skolinspektionens kvalitetsgranskning redovisas dels i en övergripande rapport, dels i rapporter med bedömningar för varje granskad skola. Där tar Skolinspektionen ställning till om skolan uppfyller skolförfattningarnas krav och med vilken kvalitet arbetet bedrivs. I de fall behov av åtgärder framkommit ansvarar skolan/huvudmannen för att åtgärder vidtas.

Syftet med granskningen är att bidra till ökad måluppfyllelse i ämnet svenska. Den övergripande rapporten förväntas bidra till en nationell diskussion och en kvalitetshöjning i gymnasieskolans svenskundervisning. Den kunskap som projektet tar fram förväntas bli ett redskap för skolutveckling med avseende på anpassning till elevernas studieinriktning i ämnet, delaktighet samt grupp- och individanpassning i de granskade skolorna. Kvalitetsgranskningen genomförs i kurserna Svenska A och B på elprogrammet, omvårdnadsprogrammet, medieprogrammet samt barn- och fritidsprogrammet. Kvalitetsgranskningen genomförs på 42 skolor och i urvalet ingår skolor med såväl kommunala som fristående huvudmän.

Barn- och fritidsprogrammet på Rinmangymnasiet har ingått i kvalitetsgranskningen och resultatet redovisas i detta beslut. Underlaget till beslut består av en webbaserad enkät till elever och undervisande lärare i kurserna Svenska A och B. Vidare består underlaget av dokument från skolan samt av information som samlats in vid besök på skolan den 25-26 november 2009. I skolan genomfördes intervjuer med lärare, elever och skollädares samt genomfördes klassrumsobservationer. Beslutet grundar sig också på annan information som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller annat offentligt material. Företrädare för skolan har beretts möjlighet att ge synpunkter på sakinnehållet som ligger till grund för kvalitetsgranskningens beslut.

Ansvariga för kvalitetsgranskningen i Rinmangymnasiet har utredare Marie-Louise Hultman och utredare Susanna Kellgren varit.

Fråge-/granskningsområden

Skolinspektionen har granskat två olika frågeområden.

1. Anpassar lärarna undervisningen i ämnet till elevgruppens studieinriktning?
2. Arbetar lärarna för att tillsammans med eleverna välja arbetssätt och innehåll i undervisningen som utgår från den enskilda elevens behov, förutsättningar och erfarenheter?

Beskrivning av besökt skola och program

På Rinmangymnasiet går drygt 1 200 elever uppdelade på sex nationella program, sex specialutformade program, det individuella programmet som också har en inriktning för elever med utländsk bakgrund samt gymnasiesärskola. På barn och fritidsprogrammet finns endast några få elever med utländsk bakgrund. Eskilstuna kommun har samarbetsavtal med Strängnäs och Flen och tar emot elever från dessa kommuner. På barn- och fritidsprogrammet finns 68 elever, 15 pojkar och 53 flickor. Programmet erbjuder de två nationella inriktningarna Pedagogisk och social verksamhet samt Fritid. Ett av de specialutformade programmen, BF-barnomsorg, är till inne hållet närliggande barn och fritidsprogrammet och har av Eskilstuna kommun haft ett uppdrag att utbilda barnskötare. Detta program fasas nu ut eftersom kommunen inte har behov av fler barnskötare. Tre lärare undervisar i svenska på programmet. Alla tre är behöriga gymnasielärare i svenska och en av dem är också utbildad specialpedagog. Skolan har ett eget välutrustat bibliotek.

Resultat 2008 för barn och fritidsprogrammet vid Rinmangymnasiet i Eskilstuna				
Genomsnittlig betygspoäng på programmet	Genomsnittlig betygspoäng i svenska för de som fick slutbetyg		Andelen elever med minst G i svenska	
	Svenska A	Svenska B	Svenska A	Svenska B
12,3	11,8	8,4	100 %	71,4%

Skolverkets statistik 2009-10-16

Skolinspektionens iakttagelser och bedömningar

Anpassar lärarna undervisningen i ämnet till elevgruppens studieinriktning?

Planering och möjligheter till samverkan i svenskämnet

Barn och fritidsprogrammets arbetslag består av sju lärare, tre karaktärsämneslärare och fyra kärnämneslärare. Förutsättningar som kan underlätta samverkan mellan lärarna på programmet är att två av de tre svensklärarna ingår i programmets arbetslag och att de sitter i samma arbetsrum som karaktärsämneslärarna samt att undervisningslokalerna för programmet ligger samlade.

Av lärarintervjuerna framgår att svensklärarna i ringa grad har kännedom om programmålen eller om programmets karaktärsämnen samt att undervisningen i svenska inte anpassats till studieinriktningen mer än marginellt. Det är kursmålen och inte programmålen som utgör underlag vid planeringen i Svenska A och B. Lärare och elever kunde vid intervjuerna bara ge ett exempel på samverkan mellan svenska och ett karaktärsämne, ett sagotema i A-kursen. Eleverna läste om och skrev egna sagor som resulterade i en sagobok som man sedan gick ut och läste för klasser i årskurs 3. Både elever och lärare uppgav att erfarenheterna av denna samverkan var mycket positiva. Eleverna angav vidare att de gärna ville arbeta mer på detta sätt och att de hade upplevt sagotemat som både roligt för dem själva och en uppgift "på riktigt". De angav också att det skulle bli mer effektivt om flera ämnen samverkade. Man kunde då redovisa kunskaper i karaktären samtidigt med sina muntliga eller skriftliga färdigheter i svenska. Eleverna hade flera konkreta förslag på moment eller kurser lämpliga för ämnessamverkan, som till exempel teater, filmer, uppsatsskrivning och människor i behov av stöd. Några lärare angav också vid intervjuerna positiva erfarenheter av samarbete mellan svensklärare och karaktärsämneslärare i samband med att eleverna skriver sitt projektarbete i årskurs 3.

Lärarna i svenska försöker i viss mån hitta texter som ligger inom programmets ram, s.k. infärgning. Det kan vara texter om barn eller etiska frågor men dessa texter används inte som ett underlag för samverkan mellan svenskämnet och karaktärsämnena.

Vid intervjuerna med rektor och lärare framkommer att rektor inte på ett aktivt sätt driver frågor om anpassning till studieinriktningen i undervisningen, samverkan eller ämnesövergripande arbetssätt. Det har inte heller har förekommit någon kompetensutveckling avseende ämnesövergripande arbete och det har heller inte avsatts tid vid till exempel planeringsdagar eller programråd för att arbeta med detta.

Av intervjuerna framgår att det på programmet inte finns något motstånd mot samarbete mellan ämnen och kurser men inte heller någon som aktivt driver detta arbete. Lärarna anger framför allt brist på tid som den viktigaste faktorn till att man inte utvecklat arbetet med samverkan mellan ämnena

Sammanfattande bedömning

Skolinspektionen bedömer att anpassningen till studieinriktningen i svenskämnet behöver utvecklas så att de utgår från programmålen. Erfarenheterna av den samverkan som ägt rum är positiva både från lärar- och elevsynpunkt. Brist på tid anges som orsak av lärarna för att kunna samverka över ämnesgränserna. Ytterligare en orsak, enligt lärarna är att varken rektor eller någon lärare driver arbetet med ämnessamverkan. Skolinspektionen bedömer att rektor bör ta ett mer aktivt ansvar för att, såsom läroplanen anger, arbeta för att det kommer till stånd samverkan mellan olika kurser och att lärarna tänker programinriktat för att skapa den helhet i utbildningen som programmålen anger (Lpf 94, 2.6).

Arbetar lärarna för att tillsammans med eleverna välja arbetssätt och innehåll i undervisningen som utgår från den enskilda elevens behov, förutsättningar och erfarenheter?*Svensklärarnas arbete med inflytande och medbestämmande*

I intervjuerna och enkätsvaren anger både lärare och elever att det inflytande som eleverna har på undervisningen främst rör arbetssätt och redovisningsformer. Vad gäller undervisningens innehåll förekommer det ibland att eleverna i A-kursen involveras inom av läraren bestämda ramar. Vidare framgår det av granskningen att i B-kursen är elevernas påverkan av innehållet i kursen mindre.

Det finns dock lärare med erfarenhet från det specialutformade programmet BF- barnomsorg, där man på ett grundligt sätt involverat eleverna i planeringen genom att avsätta c:a 10 timmar i början på kursen till gemensam planering. Skälen för att detta arbetssätt inte tillämpas på det nationella programmet uppges vara ett lågt engagemang från elevgruppen.

Vid intervjuerna beskrev både svensklärare och karaktärsämneslärare situationer inom sin egen kurs där eleverna blivit involverade och engagerade. Faktorer som var framträdande vid dessa tillfällen var att eleverna upplevde uppgiften som relevant med stark koppling till deras vardag och att de hade egna erfarenheter att bidra med.

Arbetet med förmedling av mål och betygskriterier.

Kursmålen och betygskriterierna presenteras vid kursstart och återkommer sedan några gånger under kursens gång med mål och kriterier. Eleverna anger vid intervjuerna att de får en god bild av kursens innehåll och förstår vad betygskriterierna innebär men i enkäten anger ungefär en tredjedel att mål och kriterier är svåra att förstå.

Planeringen utifrån elevers behov, förutsättningar och erfarenheter

Läroplanen för de frivilliga skolformerna anger att läraren ska utgå från den enskilda elevens behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. Enligt både lärarna och rektor är eleverna på barn och fritidsprogrammet en heterogen skara, både vad gäller förkunskaper och attityder till svenska. Det finns också en hel del elever med läs- och skrivsvårigheter. När eleverna börjar gymnasiet genomförs ett lästest för att se var eleverna befinner sig i sin läsutveckling. Lärarna i svenska tar också genom samtal och brevskrivande i början på år 1, reda på elevernas förväntningar på ämnet och eventuella svårigheter. Dessa samtal och även testet är mer inriktat på att hitta svårigheter och behov av stöd än att få fram elevernas styrkor, intressen, erfarenheter och annat som skulle kunna användas vid planeringen av undervisningen i kurserna. Vid några av lärarintervjuerna och flertalet elevintervjuer framgår att lärarnas förväntningar på eleverna är att de ska klara betyget Godkänt. Vid intervjuer med rektor och lärare framkommer att man har låga förväntningar på många av eleverna och vad de kan prestera. De elever som har högre ambitioner får i ringa grad uppgifter som utmanar och utvecklar deras lärande. Lärarna anger att de "puffar på" elever som har kapacitet och siktar mot högre betyg. Skolinspektionen bedömer att skolan har rutiner för att kunna planera undervisningen utifrån elevernas behov, förutsättningar och erfarenheter. Behov av stöd kan tillgodoses för elever som så behöver. Men elever som har förutsättningar och ambitioner att nå höga betyg får inte samma uppmärksamhet. Skolinspektionen bedömer att skolan i allt för hög grad fokuserar på betyget godkänt för alla elever.

Undervisningens utformning

Elever som får lågt värde på lästestet eller på annat sätt bedöms ha behov av stöd erbjuds hjälp i skolans läs- och skrivstudio där en specialpedagog arbetar. Detta är dock ett för eleven frivilligt stöd. För elever som tackar nej eller uteblir från sina tider i studio är det den kursansvariga läraren som får ta ansvar för att ge stöd. För elever som så behöver finns möjlighet till inlästa böcker, tillgång till egen dator och anpassning av texter samt förlängd skrivtid. A-kursen genomförs på 80 timmar i år 1 och B-kursen på 70+70 timmar i år 2 och 3. På grund av att nästan hälften av eleverna fick betyget Icke Godkänt i A-kursen i svenska tillsattes under den andra halvan av ht-09 en extra resurs för att hjälpa dessa elever att nå godkänt. Detta arbete integrerades med B-kursen.

Uppföljningen av åtgärder och resultat

Skolan genomför inga gemensamma utvärderingar eller uppföljningar av resultat eller vilka resultat genomförda åtgärder medfört. Förhållandet att nästan hälften av eleverna inte blev godkända på A-kursen, läsåret 2008/2009, medförde att en lärare sattes in som extraresurs under halva höstterminen. Ingen utvärdering är planerad för att se hur denna resurs använts eller vilka resultat den givit. Inte heller har man diskuterat om det behövs ett annat upplägg i A-kursen för att förhindra att samma situation uppstår

igen. De utvärderingar av studieresultat som görs, görs av lärarna för eget bruk och då endast på elevnivå och kommuniceras till eleverna i samband med utvecklingssamtal. Skolinspektionen bedömer att rektor bör ta ett större ansvar för uppföljningen av studieresultaten för att säkerställa att alla elever ges möjlighet att nå målen.

Elevers förväntningar och upplevelser av relevans

I elevenkäten framgår att cirka två tredjedelar av eleverna tycker att de har nytta av det de gör i svenskan även i andra ämnen och i kommande yrkesliv. Särskilt färdigheter i muntligt framförande bedöms vid intervjuerna av eleverna som viktigt både i andra ämnen men också i yrkeslivet. Det är också något som karaktärsämneslärarna betonar som centralt i deras kurser. Skrivförmåga och läsförmåga är enligt eleverna viktiga kunskaper i andra ämnen när man till exempel ska skriva rapporter men bedöms inte som så viktiga i yrkeslivet. De texter eleverna mött i svenskan är i huvudsak noveller, romaner, utdrag ur romaner och dikter. Om dessa texter haft relevans för studieinriktningen råder delade meningar om. Svensklärarna anger att en del texter knyter an till studieinriktningen medan eleverna uppger att det är få texter som känns relevanta för inriktningen eller för den personliga utvecklingen. Det gäller framför allt texterna i B-kursen. Enligt eleverna har artiklar och faktatexter används i ganska liten grad. Relativt många filmer, främst i B-kursen, och ett par teaterbesök har eleverna tagit del av. Teaterbesöken har initierats av eleverna och inte för eller efterbearbetats under svensklekationerna.

Rektors perspektiv och prioriteringar

Rektor anser att svenskämnet bör synas i alla ämnen men det är inget han har varit aktiv i att driva. Han förlitar sig på att lärarna bedriver en bra undervisning, ger stöd och anpassar undervisningen efter elevernas behov. Av granskningen framgår det att rektor inte har kännedom om i vilken utsträckning man samverkar mellan olika ämnen men menar att det förekommer. Utifrån en bild av många elevers förutsättningar och av en del lärares utsagor uttrycker rektor låga förväntningar på vad eleverna kan prestera.

Sammanfattande bedömning

Skolinspektionen bedömer att elevernas inflytande över innehåll, arbetssätt och redovisning behöver utvecklas. Brist på engagemang hos eleverna får inte tas till intäkt för att inte arbeta med att elevinflytande. Man bör i stället ställa sig frågan hur erbjudandet om inflytande kan utformas för att skapa elevengagemang. Skolinspektionen bedömer att de låga förväntningar som en del lärare har på vissa elever också riskerar bli en del av problemet. Anpassningen till elevernas behov, förutsättningar och erfarenheter fokuseras i hög utsträckning på behov av stöd. Skolinspektionen bedömer att anpass-

ningen i högre grad ska se till elevernas styrkor, intressen och erfarenheter. Rektor och en del av lärarna uttrycker tydligt låga förväntningar på vad eleverna har möjlighet att prestera. Forskning och beprövad erfarenhet visar på att det finns ett starkt samband mellan lärares förväntningar och elevers faktiska prestationer.

Övriga iakttagelser

Vid Skolinspektionens besök framkom att en del elever samtidigt var inskrivna i kurserna Svenska A (SV1201) och Svenska som andraspråk (SVA1201) som kärnämne och att de sedan kunde välja i vilket ämne de fick betyg. Detta är inte förenligt med gymnasieförordningen där det i 1 kap. 2 § framgår att kärnämnet är antingen svenska eller svenska som andraspråk. Vidare framgår det av att en elev som har ett annat språk än svenska som modersmål får läsa svenska som andraspråk om eleven behöver och önskar det. En sådan elev kan då enligt 5 kap. 19 § läsa svenska inom ramen för sitt individuella val.

Skolinspektionens slutsatser samt rekommendationer/krav på åtgärder:

Anpassar lärarna undervisningen i ämnet till elevgruppens studieinriktning?

Arbetar lärarna för att tillsammans med eleverna välja arbetssätt och innehåll i undervisningen som utgår från den enskilda elevens behov, förutsättningar och erfarenheter?

Undervisningen i svenska, liksom i andra kärnämnen, ska enligt läroplan och program mål anpassas till studieinriktningen. På barn och fritidsprogrammet vid Rimångymnasiet finns få exempel på att svensklärarna gör det. Till viss del väljer man texter utifrån studieinriktningen men dessa texter används inte i karaktärskurserna varför de flesta elever inte uppmärksammar att urvalet av texter gjorts utifrån studieinriktningen.

Skolinspektionen bedömer att de yttre förutsättningarna för samverkan på barn och fritidsprogrammet är goda. Erfarenheterna från den samverkan som ägt rum är positiva både från lärar- och elevsynpunkt. Brist på tid och att ingen driver frågan anges som orsak av lärarna för att samverkan inte blir av. Lärarna uppger att det inte finns arenor för pedagogisk diskussion kring ämnesövergripande samverkansarbete. Skolinspektionen bedömer att rektor bör ta ett mer aktivt ansvar för att arbeta för att det kommer till stånd samverkan mellan lärare i olika kurser och att lärarna arbetar mer programinriktat för att skapa den helhet i utbildningen som både läroplanen och programmålen anger. Skolinspektionen bedömer att elevernas inflytande över innehåll, arbetssätt och redovisning behöver utvecklas. Den brist på engagemang hos eleverna som både rektor och flera lärare ger uttryck för får inte tas till intäkt för att inte arbeta med frågan om elevinflytande. Man bör i stället ställa sig frågan hur erbjudandet om inflytande kan utformas för att skapa elevengagemang. Flera studier visar att elever tenderar att i hög

grad leva upp till de förväntningar som ställs på dem. Därför bör man vara uppmärksam på att de låga förväntningar som Skolinspektionen mötte hos rektor och en del lärare riskerar att bli en del av problemet.

Många elever på barn och fritidsprogrammet har behov av särskilt stöd. Eleverna uppfattar att det finns tillräckligt med stöd och att lärarna försöker anpassa sin undervisning för att alla ska kunna hänga med. Skolinspektionen bedömer att studieresultat och gjorda insatser behöver följas upp och analyseras för att säkerställa att resurserna ger den effekt och når de elever som behöver stöd. Skolinspektionen bedömer också att anpassningen av undervisningen i högre grad kan utgå från elevernas styrkor, intressen och erfarenheter.

Krav på åtgärder

- *En del elever är samtidigt inskrivna i kurserna SV1201 och SVA1201 som kärnämne och kan när undervisningen upphör välja vilken kurs de vill ha sitt betyg i. Detta är inte förenligt med gymnasieförordningen (GyF 1 kap. 2 §, 5 kap. 2 § och 7 kap. 1 §).*

Rekommendationer

- Att rektor tar större ansvar och skapar förutsättningar så att ett ämnesövergripande arbetssätt stimuleras.
- Att rektor i högre grad tar ansvar för att resultaten i ämnet svenska följs upp och analyseras så att åtgärder sätts in i så god tid som möjligt.
- Att skolan organiserar undervisningen för att även kunna möta och stimulera elever med höga ambitioner och förväntningar på studierna.
- Att elevernas erfarenheter, intressen och egna idéer i högre utsträckning behöver vara en utgångspunkt för planeringen av undervisningen i svenskkurserna.
- Att programmålen utgör en utgångspunkt vid planeringen av undervisningen och att lärarna på programmet samverkar för att skapa sammanhang och helhet för eleverna.
- Att lärare och rektor i större utsträckning förmedlar höga och tydliga förväntningar på elevernas förmåga.
- Att skapa former för att eleverna ska kunna och vilja ha inflytande över undervisningens innehåll, arbetssätt och arbetsformer.

Uppföljning m.m.

Rimangymnasiet ska senast inom sex månader från dagen för beslutet, dvs. senast den 13 december 2010 till Skolinspektionen, avdelningen i Linköping, redovisa vilka åtgärder som vidtagits.

På Skolinspektionens vägnar

Lotta Kårlind
Enhetschef

Marie-Louise Hultman
Utredare

I ärendets slutliga handläggning har också undervisningsråd Michael Erenius och utredare Susanna Kellgren deltagit.

Bilaga

Författnings- och forskningsöversikt